

Charakterystyka stanu rozwoju mowy dziecka w wieku przedszkolnym

Dzieci 3-letnie

Dziecko mające 3 lata rozumie większość z tego, co do niego mówimy, jeśli treść naszych wypowiedzi nie wykracza poza zakres jego wcześniejszych doświadczeń. Tworzy zdania niezbyt spójne pod względem gramatycznym { dam piesu, nie lubię zupów itp. }. Zadaje wiele pytań, chociaż niezbyt jasno sprecyzowanych. W zakresie artykulacji powinny już występować następujące dźwięki: a, o, e, u, i, y, ą, ę, p, m, b, pi, bi, mi, f, w, fi, wi, t, d, n, l, ś, ź, ć, dź, h, j, ł. Dziecko ma prawo przestawiać głoski w wyrazach, opuszczać je- zniekształcenia struktur wyrazów w tej grupie wiekowej są zupełnie prawidłowe.

Dzieci 4-letnie

Nieco starszy, 4- letni przedszkolak zaczyna rozumieć polecenia zawierające wyrażenia przyimkowe typu: na, pod, w, przed, za, obok. Umie mówić już nie tylko o tym, co się dzieje tu i teraz, ale również o tym, co się działo wcześniej i co się wydarzy w przyszłości. Tworzy neologizmy np. pan roweruje, mama noży chleb i.t.p. Wymowa 4- latka staje się coraz bardziej dokładna, usprawniają się narządy artykulacyjne, pojawiają się głoski

s, z, c, dz.

Dziecko 5-letnie

Dziecko 5- letnie w swoich wypowiedziach, które są już wielozdaniowe, uwzględnia zależności przyczynowo- skutkowe oraz kolejność wydarzeń. Doskonali się wymowa- pojawiają się głoski sz, ż, cz, dż, r. Tak naprawdę do 6- tego roku życia wymowa powinna być już ustalona, ale w dalszym ciągu trwa proces doskonalenia się języka.

Bazą zaś i podłożem są pierwsze cztery lata życia, a zwłaszcza od 3 do 6 roku.

Aby rozwój mowy przebiegał u dziecka prawidłowo, a wady wymowy eliminowane w jak najszybszym okresie istotna jest współpraca rodziców z logopedą oraz nauczycielami.

Rady dla rodziców

Od dziecka nie należy wymagać zbyt wczesnego wymawiania poszczególnych głosek. Dziecko nie przygotowane pod względem sprawności narządów artykulacyjnych, niedostatecznie różnicujące słuchowo dźwięki mowy, a zmuszane do wymawiania zbyt trudnych dla niego głosek, często zaczyna je zniekształcać. W ten sposób przyczyniamy się do powstawania błędnych nawyków artykulacyjnych, trudnych do zlikwidowania.

- Pozwólmy dziecku na osłuchanie się z poprawnym brzmieniem głosek, których ono jeszcze nie wymawia, wykorzystując w tym celu książeczki, obrazki, opowiadania, gry.
- Należy słuchać uważnie wypowiedzi, zadając dodatkowe pytania, co przyczyni się do korzystnego rozwoju mowy.

- Nie zwracajmy nieustannej uwagi na wymowę dziecka żądając, by kilkakrotnie powtarzało dane słowo. Warto wyznaczyć w domu miejsce do mówienia. Dziecko powinno wiedzieć, że gdy znajduje się w tym szczególnym miejscu, ma starać się mówić ładnie. Ciągłe poprawianie wymowy jest błędem i prowadzi często do zniechęcenia, rozdrażnienia dziecka, dla którego sama myśl o spotkaniu z logopedą staje się przykra.
- Nie należy zawstydzać i karać dziecka za wadliwą wymowę.
- Wycinajmy i rysujmy z dzieckiem. Ćwiczmy wówczas małą motorykę, koordynację wzrokowo-ruchową.
- Doskonałym sposobem na rozwijanie myślenia i wyobraźni, rozwijania słownictwa jest wykonywanie książeczek.
- Ze strony rodziców mowa powinna być spokojna, artykulacja wyraźna, bez pośpiechu.
- Codziennie czytaj dziecku! Odpowiednio korzystajmy z gestu i mimiki.
- Dzieci lubią słuchać płyt z muzyką dziecięcą, opiekun może śpiewać dziecku i zachęcać do samodzielnego śpiewania.
- Ćwicząc z dzieckiem wykorzystujmy zmysły: wzrok, słuch, czucie.
- Dbajmy o zęby dziecka, by nie dopuścić do rozwoju próchnicy. Ubytki zębowe powstałe we wczesnym dzieciństwie powodują wady wymowy, które trudno skorygować. Zapobiegajmy wadom zgryzu i w razie potrzeby korzystajmy z porad ortodonta. Sprawny język i właściwy zgryz rozwija się dzięki żuciu pokarmów nierozdrobnionych - należy dawać dzieciom do jedzenia surową marchewkę i jabłko, skórkę od chleba itp.
- Dziecko powinno oddychać przez nos, nie przez usta. Częste infekcje górnych dróg oddechowych, przerost trzeciego migdałka i powiększone dwa podniebienne oraz alergie powodują, że dziecko oddycha przez nos, a język spoczywa na dnie jamy ustnej. Brak pionizacji skutkuje brakiem głosek w mowie.
- Dla mówienia najważniejsza jest faza wydechowa, dlatego trzeba zwrócić uwagę na oddech dziecka - czy mówi na wydechu. W domu należy prowadzić ćwiczenia oddechowe.
- W warunkach domowych powinno się wprowadzać proste ćwiczenia gimnastyki buzi i języka w formie zabawy np. koniki, całuski, oblizywanie miodu z talerzyka itp.
- Zwracajmy baczną uwagę na słuch fizyczny i w razie jakichkolwiek problemów zwracajmy się do specjalisty, szczególnie jeśli dziecko choruje na zapalenie uszu i przyjmuje antybiotyki.
- Kształtujmy słuch fonematyczny. W początkowym okresie naśladowaj wszelkie wokalizacje dziecka, wprowadzaj wyrazy dźwiękonaśladowcze. Starsze dzieci bawić się mogą w powtarzanie rytmów, wyklaskiwanie, wystukiwanie (np. używając instrumentów muzycznych), a potem w wysłuchiwanie wyrazów w zdaniach, sylab i głosek w wyrazach.
- Niektóre dzieci wymawiają głoski z pewną niedbałością, przy jak najmniejszym wysiłku mięśni narządów mowy. Samogłoski są mało zróżnicowane, na skutek niedostatecznego rozwierania szczęk i zmniejszonej pracy warg. Spółgłoski nabierają miękkości, przy jednoczesnym zatartciu właściwej im barwy. Niewykorzystane przy tym możliwości akcentowe i modulacji głosu sprawiają, że wymowy takiej słucha się z przykrością. Codzienne parominutowe ćwiczenia wyrazistości mowy oraz gimnastyka narządów artykulacyjnych poprawiają jakość wymowy.
- Ograniczmy oglądanie telewizji. Przekaz telewizyjny jest mało zrozumiały dla dziecka. Wybieraj wartościowe programy. Bądź zawsze zorientowanym, co dziecko ogląda. Nie zostawiaj włączonego telewizora, jeżeli nikt go nie ogląda.
- Dbaj o mocną więź emocjonalną. Głaskaj, przytulaj, chwal dziecko. Zachęcaj to do kontaktów werbalnych.
- Dbaj o prawidłowy rozwój ruchowy. Zachęcaj do biegania, wspinania się po drabinkach, jazdy na hulajnodze, rowerze, rolkach. Usprawniaj motorykę palców, poprzez wydzieranie, naklejanie, lepienie z plasteliny.

Przykłady ćwiczeń stymulujących sprawność językową do pracy w domu

1. Ćwiczenia z wykorzystaniem bodźców werbalnych - różnicowanie głosek różniących się jedną cechą, np.

- ssss- syk węża,
- zzzz- jakiś owad,
- szszsz- szum wiatru,
- sssss - syczy woda w czajniku,
- żżżż- piłowanie drzewa,
- kum- żaba,
- gul- indyk,
- bum- bęben,
- puk - stukanie do drzwi,
- www- leci samolot,
- fff- wieje wiatr itp.

2. Ćwiczenia analizy i syntezy słuchowej /zgadnij, co mówię/, zabawa w robota skandującego sylaby, szukanie przedmiotów na określoną głoskę itp.

3. Ćwiczenia dmuchania - bańki mydlane, piłeczki pingpongowe , zwierzątka z papieru /pamiętajmy o zasadzie „ wdech nosem- wydech buzią”/

4. Przenoszenie drobnych elementów za pomocą słomki do napojów np. zabawa w łowienie rybek z papieru, nakładanie kropek biedronce, wzajemne karmienie się chrupkami przenoszonymi słomką itp.

5. Ćwiczenia żuchwy - opuszczanie i podnoszenie żuchwy, przesuwanie na prawo i lewo, wykonywanie kółeczek szczęką, ziewanie energetyczne/ dziecko ziewa trzymając palce na stawach skroniowo-szczękowych/, ruchy żucia

6. Ćwiczenia warg - naśladowanie karetki pogotowia, szczekania psa, miauczenia kota, cmokanie, parskanie, „ rysowanie” w powietrzu złączonymi wargami, jedzenie wargami.

7. Ćwiczenia języka - klaskanie jak konik, mlaskanie, mycie ząbków, jedzenie jak kotek, wypychanie policzków językiem, wysuwanie szerokiego i wąskiego języka itp.

8. Rozwijanie kompetencji znaczeniowej i wzbogacanie słownictwa:

- zabawy z ciągami wyrazowymi - wykluczanie wyrazu, który „ nie pasuje” do pozostałych (np. kot, krowa, but, koza), (jajko, mleko, bułka, auto) - dziecko ma znaleźć zbędny wyraz i wyjaśnić, dlaczego on nie pasuje.

- zadawanie pytań typu: czy to prawda, że - koń ma cztery nogi?, samochód pływa po rzece?, słoń mieszka w budzie?, wiosną kwitną kwiaty?, kura znosi jajka? Itp.- wybieranie właściwej odpowiedzi: (gdy jest noc, to- śpimy, opalamy się, idziemy do przedszkola), (gdy pada deszcz, to potrzebny jest-parasol, bębenek, talerz), (dzieci chodzą do przedszkola po to, żeby- bawić się, płakać, spacerować), (gdy jesteś zmęczony, to- biegasz, kupujesz, odpoczywasz) itp.

- zabawy w wyszukiwanie wyrazów o przeciwnym znaczeniu: (słoń jest duży a myszka...), (szyja kury jest krótka a szyja żyrafy...), (morze jest głębokie a basen....), (jabłko jest twarde a banan...), (cukierek jest słodki a cytryna...) itp.